

BURSA'DA OTOPSİSİ YAPILAN ASKER ÖLÜMLERİ

Soldier death autopsies in Bursa

Nursel TÜRKMEN^{1,2}, Recep FEDAKAR^{1,2}, Bülent EREN^{1,2}, Dilek DURAK^{1,2},
Atınç ÇOLTU¹

Türkmen N, Fedakar R, Eren B, Durak D, Çoltu A. Bursa'da otopsi yapılan asker ölümleri. Adli Tıp Bülteni, 2006;11(3):99-103.

ÖZET

Askerlik görevi, fiziksel ve ruhsal stres bakımından kişilerde özel bir durum oluşturmaktadır. Her ülke veya toplumda değişik faktörlerin askerlerde farklı nitelikte adli olay ve ölümlere yol açtığı görülmektedir. Bu çalışmada 5 yıllık süre içerisinde Bursa'da otopsi yapılan asker ölüm olgularının çeşitli yönlerden incelenmesi ve konunun adli-tıbbi boyutunun ortaya konulması amaçlanmıştır. Adli Tıp Kurumu Bursa Grup Başkanlığında 1999-2003 yılları arasında otopsileri yapılan toplam 3065 adli olguya ait kayıtlar retrospektif incelenmiş, toplam 39 adet asker ölüm olgusunun çeşitli açılardan özellikleri araştırılmıştır. Olguların tümü erkek, en sık ölüm 21 yaş grubunda olup %46.15 ile intihar sonucu ölümler ilk sıradadır. Askerlerde ölüm olgularında mutlaka otopsi ve rutin postmortem incelemeler yapılarak elde edilen doğru ve ayrıntılı verilerin, bu ölümleri önleyici araştırmalar için gerekli stratejilerin ortaya konulmasında yararlı olacağı kanısındayız.

Anahtar kelimeler: Asker, ölüm, otopsi.

SUMMARY

Military service has a significant role with respect to physical and psychological stress. Various medicolegal problems or deaths occur among soldiers due to different factors in different countries. In this study we aimed to investigate soldier deaths autopsied in 5 years in Bursa in different aspects and to emphasize their medicolegal dimension. Records of 3065 autopsy cases in Forensic Medicine Council Bursa Chairmanship were reviewed retrospectively and identified 39 soldier death cases were investigated in different aspects. The cases were all male,

most common at the age of 21 years, and suicide was the main manner of death in 46.15% of cases. Autopsy and routine post-mortem procedures are necessary to find out accurate and detailed data about soldier deaths to guide further studies to detect risk factors and to establish preventive strategies.

Key words: Soldier, death, autopsy.

GİRİŞ

Asker popülasyonu toplumumuzun genç ve fiziksel olarak aktif bir yaş grubunu kapsamaktadır. Askerlik görevi, fiziksel ve ruhsal (stres) bakımından kişilerde özel bir durum oluşturmaktadır. Her ülke veya toplumda değişik faktörlerin askerlerde farklı nitelikte adli olay ve ölümlere yol açtığı görülmektedir. Asker ölümleri ile ilgili gelişmiş ülkelerde çalışmalara büyük önem verilmekte, ölüm nedenlerinin ortaya konulması açısından yaygın olarak otopsi yapılmaktadır (1-3). Ancak ülkemizde konu ile ilgili sınırlı sayıda araştırma yapılmıştır (5-8).

Çalışmamızın amacı, Bursa'da otopsi yapılan asker ölümleri ile ilgili bölgesel verileri elde etmek, yurt içi ve yurt dışı yapılan çalışmalarla karşılaştırmak ve konunun adli tıbbi yönlerini ortaya koymaktır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Adli Tıp Kurumu Bursa Grup Başkanlığı Morg İhtisas Dairesi'nde 1999-2003 yılları arasında yapılan otopsilerin

¹ Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, Bursa

² Adli Tıp Kurumu Bursa Grup Başkanlığı, Bursa

dosyaları retrospektif taranarak asker ölümleri çalışma kapsamına alınmıştır. Bu olgular yaş, cinsiyet, ölüm nedeni ve orijini, kanda alkol, idrarda uyutucu-uyuşturucu, organ parçalarında toksik madde ve histopatolojik inceleme, varsa hastane tedavisi ve süresi açısından incelenmiştir. Ölüm orijini; otopsi bulguları, olay yeri inceleme ve keşif muayene tutanakları ve varsa ifade tutanakları göz önüne alınarak belirlenmiştir.

İstatistiksel analizler SPSS for Windows ver. 11.5 paket programı kullanılarak elde edilmiştir. Veriler ortalama \pm standart sapma ve ortanca değer olarak sunulmuştur. Yıllar arası karşılaştırmada ise ki-kare trend analizi kullanılmıştır. Tüm istatistiksel analizlerde 0.05 anlamlılık düzeyi olarak kabul edilmiştir.

Bu çalışma Adli Tıp Kurumu'nun 09.11.2004 tarih ve 374 sayılı izni ile yapılmıştır.

BULGULAR

Adli Tıp Kurumu Bursa Grup Başkanlığı Morg İhtisas Dairesi'nde 1999-2003 yılları arasında yapılan toplam 3065 adet otopsinin 39'unu (%1.27) asker ölümleri oluşturmaktadır.

Olguların yıllara göre dağılımı Tablo 1'de verilmiş olup, yıllara göre asker ölüm oranları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmamıştır ($p > 0.05$).

Olgularımızın tümü erkektir. En küçüğü 18, en büyüğü 35 yaşında olup yaş ortalaması 22.54 ± 3.88 (ortanca=21) yıldır. Olgularımızın 14'ü (%35.89) 21 yaşında, 11'i (%28.21) ise 20 yaşındadır (Grafik 1).

Olguların 2'si (%5.13) başçavuş, 2'si (%5.13) astsubay, 2'si (%5.13) asteğmen, 1'i (%2.56) askeri öğrenci olup 32'si (%82.05) ise er ve erbaşdır.

Olguların ölüm nedenlerine göre dağılımı Tablo 2'de verilmiş olup en sık ölüm nedeni %43.59'luk oranla ateşli silah yaralanmalarıdır.

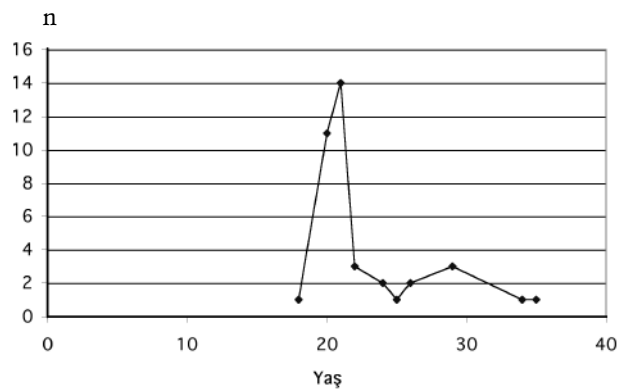
Ölümlerin 18'si (%46.15) intihar, 9'u (%23.08) doğal, 5'i (%12.82) kaza, 3'ü (%7.69) cinayet orijinli iken 4'ünde (%10.26) orijin belirlenememiştir. İntihar orijinli 18 olgunun 11'inde (%61.11) ölüm nedeni ateşli silah yaralanması, 5'inde (%27.78) ası, 1'inde (%5.56) koroziv madde içimi iken, 1'inde (%5.56) tinerle kendini yakmadır. Doğal orijinli 9 olgunun 3'ü (%33.33) miyokart infarktüsü, 2'si (%22.22) dissekan aorta anevrizması rüptürü, 2'si (%22.22) pnömoni, 2'si (%22.22) akciğer infarktüsü sonucu ölmüştür. Kaza orijinli 5 olgunun 2'sinde (%40) ölüm nedeni mide muhtevası aspirasyonu, 1'inde (%20) elektrik

Tablo 1. Olguların yıllara göre dağılımı

YILLAR	Toplam Otopsi (n)	Asker Sayısı(%)
1999	494	5 (1.01)* (12.82)**
2000	529	2 (0.38)* (5.13)**
2001	647	13 (2.01)* 33.33)**
2002	735	11 (1.49)* (28.21)**
2003	660	8 (1.21)* (20.51)**
Toplam	3065	39 (1.27)* (100)**

(*): Yıl içindeki yüzdesi

(**): Toplam asker sayısına göre yüzdesi

Grafik 1. Olguların yaş dağılımı

çarpması ve yüksekten düşme, 1'inde (%20) suda boğulma, 1'inde (%20) yıldırım çarpmasıdır. Cinayet orijinli 3 olguda ise ateşli silah yaralanması sonucu ölüm meydana gelmiştir. Ayrıntılı olay yeri incelemeleri ve ifade tutanaklarının tarafımızda olmaması nedeniyle 4 olgunun orijini belirlenememiştir. Bu olguların 3'ü (%66.67) ateşli silah yaralanması, 1'i (%33.33) yüksekten düşme sonucu ölmüştür. Ateşli silah yaralanması sonucu ölen olgulara ait bulgular Tablo 3'te verilmiştir.

Olgularımızın hiçbirinin kanında alkol saptanmamıştır. Olguların idrar ve organ parçalarında yapılan analizlerle aranılan Salisilatlar, Barbitüratlar, Fenotiyazinler, Pirazololon türevleri, Benzodiazepinler, Esrar, Opiatlar ve metabolitleri, Kokain ve metabolitleri, Trisiklik bileşikler, İnsektisitlerden hiçbiri tespit edilmemiştir.

Olguların 3'ü (%7.69) hastaneye ölü duhul etmiş, 1'i (%2.56) tedavi sırasında aynı gün içinde, 2'si (%5.13) 1 gün sonra ölmüş, 33 (%84.62) olgu ise olay yerinde ölmüştür.

Tablo 2. Olguların ölüm nedenlerine göre dağılımı

	Kaza	İntihar	Cinayet	Orijin bilinmeyen	Toplam	%
DOĞAL OLMAYAN ÖLÜMLER					30	76.92
Ateşli silah yaralanması	-	11	3	3	17	43.59
Ateşli silah mermi çekirdeği	-	10	3	3	16	41.03
Av tüfeği saçma tanesi	-	1	-	-	1	2.56
Asfiksiler	3	5	-	-	8	20.51
Ası	-	5	-	-	5	12.82
Suda boğulma	1	-	-	-	1	2.56
Mide muhtevası aspirasyonu	2	-	-	-	2	5.13
Diğer	2	2	-	1	5	12.82
Yıldırım çarpması	1	-	-	-	1	2.56
Yüksekten düşme	-	-	-	1	1	2.56
Elektrik çarpması ve yüksekten düşme	1	-	-	-	1	2.56
Koroziv madde zehirlenmesi	-	1	-	-	1	2.56
Yanık	-	1	-	-	1	2.56
DOĞAL ÖLÜMLER	-	-	-	-	9	23.08
AMI	-	-	-	-	3	7.69
Pnömoni	-	-	-	-	2	5.13
Akciğer infarktüsü	-	-	-	-	2	5.13
Dissekan aorta anevrizması rüptürü	-	-	-	-	2	5.13
TOPLAM	5	18	3	4	39	100

Tablo 3. Ateşli silah yaralanması sonucu ölen olgulara ait bulgular

Atış Sayısı	Orijin	Atış	Vücut Bölgesi					Toplam
			Kafa	Boyun	Göğüs	Batın	Göğüs	
1	İntihar	Bitişik	6	2	1	2	-	11
	Belirsiz	Yakın	-	-	2	-	-	2
		Belirsiz	-	-	1	-	-	1
2	Cinayet	Uzak	-	-	-	-	2	2
5	Cinayet	Uzak	-	-	-	-	1	1

TARTIŞMA

Asker popülasyonunun yaşam şekilleri toplumun diğer kesimine göre oldukça farklı özellikler taşır. Asker ölümlerinin sıklığı ve adli tıbbi ilgilendiren özellikleri ülkeden ülkeye, toplumdan topluma pek çok faktöre bağlı olarak değişkenlik göstermektedir (1-4). Çalışmamızda 5 yıllık süre içerisinde yapılan toplam 3065 adli otopsinin %1.27'si asker ölümleri olduğu saptanmıştır. Bu oran İstanbul'da yapılan benzer bir çalışmada %1.3 olarak bildirilmiştir (5).

Çalışmamızda olguların tümünün erkek olması çalışmamızı yaptığımız alanın erkek ağırlıkta personel olmasına bağlıdır. Olgularımızın 14'ü (%35.89) 21 yaşında, 11'i (%28.21) 20 yaşında; 32'sinin (%82.05) ise er ve erbaş olması yapılan çalışmalarla uyumlu bulunmuştur (5-8). Yapılan bir çalışmada olguların %81.25'inin 20-22 yaş arasındaki er ve erbaştan oluşmasının asker popülasyonundaki adli nitelikli ölümlerin karakteristiğini ortaya koymasından önemi vurgulanmıştır (9).

Ateşli silah yaralanması (ASY) sonucu ölümler sayısal

olarak ve orijin belirlenmesi bakımından adli tıp açısından en önemli olgulardır. Askerler, görevleri gereği ASY açısından "risk grubu" oluşturmaktadır (9,10). Olgularımız içerisinde ASY sonucu ölümler %43.59'luk oranla en sık ölüm nedenidir. Yapılan benzer çalışmalarda bu oran %33.11, %61.3, %56.25, %55.03 olarak bildirilmiştir (5,6,8,9). Genel adli otopsilerle ilgili yapılan çalışmalarda ise ASY Bursa'da %16.24, İstanbul'da %13.71, İzmir'de %12.8, Edirne'de %18.78 olarak saptanmıştır (11-14). Çalışmamızda orijin açısından %46.15'lik oranla ilk sırada saptanan intiharlarda da en sık ölüm nedeni ateşli silah yaralanmasıdır (%61.11). Yapılan bir çalışmada askerlerde intiharların %53 oran ile ateşli silahla gerçekleştirildiği, ateşli silahların asker popülasyonu içinde mesleki spesifik risk faktörü olduğu ancak genel popülasyondaki gençlerde olduğu gibi psikiyatrik hastalıkların, kendine zarar verme hikayesinin intiharlar için predispozan faktörler olduğu bildirilmiştir (15). Askeri popülasyonda intiharı önleyici programların uygulanmasının önemli olduğu, bu programlarla intiharların azaltıldığı, hatta sivil popülasyonda da model olabileceği belirtilmiştir (5,16). Almanya'da yapılan bir çalışmada otomatik ve yarı otomatik silahların sırasıyla kaza, intihar ve cinayet amaçlı kullanıldığı, bu tür silahların uzman personel tarafından kullanılması gerektiği, personelin periyodik olarak psikiyatrik kontrol altında olması gerektiği vurgulanmıştır (17). Bizim çalışmamızda cinayet orijinli 3 olgumuzda da ölüm ateşli silahla gerçekleşmiştir.

Amerika'da yapılan bir çalışmada askeri popülasyonda doğal olmayan ölümlerin çalışmamızla benzer olarak sırasıyla intihar, kaza ve cinayet orijinli olduğu saptanmıştır. Bu oranların aynı yaştaki sivil topluma göre çok düşük oranlarda olduğu bildirilmiş, nedeni ise askeriyede sıkı denetleme, güvenliğin üzerinde durulması, askeri birliğe motorlu araç ve alkol girişinin olmamasına bağlanmıştır (18). Çalışmamızda kazalar olguların %10.26'sını oluşturmakla birlikte genel adli otopsilerde saptanan %31.95'lik (11) orana göre oldukça düşüktür. Ayrıca olgularımızın hiçbirinin kanında alkol ve uyutucu-uyuşturucu, vücudunda toksik madde saptanmamıştır. Bu sonuçlar asker popülasyonunun daha düzenli ve kontrollü koşullarda yaşadığını göstermektedir.

Doğal kökenli ölümler genel adli otopsilerde %39.09 iken (11), olgularımızın %23.08'ini oluşturmaktadır. Literatürde de askerlerde doğal kökenli ölümlerin genel popülasyona göre oldukça düşük oranlarda görüldüğü belirtilmiştir. Askerlerde özellikle gençlerdeki ani ölüm-

lerin yorucu efor ve stresle ilişkili olduğu, özellikle kardiyak anomalilerin predispozan faktör olduğu belirtilmektedir (4,19-22). Verona Bölgesi'nde yapılan bir çalışmada askerliğe başlamadan önce kalp hastalıkları yönünden aile anamnezi, fizik muayene, laboratuvar incelemeleri ve geldikleri çevresel faktörler göz önünde bulundurulmuş risk faktörlerinin saptandığı ve durumun olası kardiyovasküler hastalıkları önlemede çok önemli bir strateji olduğu vurgulanmaktadır (23).

Sonuç olarak askerlerde adli ölüm olgularında mutlaka otopsi ve rutin postmortem incelemeler yapılarak elde edilen doğru ve ayrıntılı verilerin bu ölümleri önleyici araştırmalar için gerekli stratejilerin ortaya konulmasında yararlı olacağı kanısındayız.

KAYNAKLAR

1. Kramer MR, Drory L, Lev B. Sudden death in young Israeli soldiers. *Isr J Med Sci* 1989;25:620-4.
2. Rothberg JM, Bartone PT, Holloway HC. Life and death in the US Army. *JAMA* 1990;264(17):2241-44.
3. Finnegan TP, Levis DTLC. Major causes of death in the Army and comparisons with the civilian population. *Journal of the Royal Army Medical Corps* 1988;134:22-26.
4. Carr JR, Hoge CW, Gardner J, Potter R. Suicide surveillance in the U.S. Military-reporting and classification biases in rate calculations. *Suicide Life Threat Behav* 2004;34(3):233-41.
5. Koç S, Albek E, Kulusayın Ö, Öztekin İ. Genç asker ölümleri: 208 otopsi olgusu. *Adli Bilimler Kongresi* 12-15 Nisan 1994, Adana, Kongre Kitabı, 121-5.
6. Boz B, Bilge Y. Gülhane Askeri Tıp Akademisi'nde 1994-2000 yılları arasında adli otopsileri yapılan olguların incelenmesi. *Adli Bilimler Dergisi* 2002;1(1):69-72.
7. Cantrük G, Yaycı N, Cantrük N. Deaths in Turkish Military Services, 1998-2000. *Military Medicine* 2004;169(5):400-2.
8. Coşkun Y, Dokgöz H, Arıcan N, Tuğcu H, Koç S. Adli nitelikteki asker ölümleri. *Gülhane Tıp Dergisi* 2002;44(3):313-317.
9. Koç S, Yılmaz A, Öztekin İ, Yıldırım Ş, Cingil H. Asker popülasyonunda adli nitelikli ölümler. *Deniz Tıp Bülteni* 1993;26(2-3):56-65.
10. Bellamy RF. The medical effects of conventional weapons. *World J Surgery* 1992;16:882-92.

11. Türkmen N. 1996-2000 yılları arasında Bursa'da yapılan zorlamalı ölüm otopsislerinin incelenmesi. Uzmanlık Tezi. Bursa, 2002:7-20.
12. Albek E, Yorulmaz C, Özasan A, Koç S, Ağır G, Çetin G. İntihar orijini açısından ateşli silah yaralanmasına bağlı ölümler. 8. Ulusal Adli Tıp Günleri Poster Sunuları Kitabı, 1995:277-82.
13. Ertürk S, Ege B, Karaali H. Adli Tıp açısından çeşitli yönleri ile ateşli silah yaraları. Adli Tıp Derg 1989;27-32.
14. Yılmaz A, Azmak D. Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde ocak 1984-haziran 1993 yılları arasında yapılmış 197 adli otopsinin değerlendirilmesi. Trakya Üniversitesi Tıp Fak Dergisi 1994;11(1,2,3):117-124.
15. Mahon MJ, Tobin JP, Cusack DA, Kelleher C, Malone KM. Suicide among regular-duty military personnel: a retrospective case-control study of occupation-specific risk factors for workplace suicide. Am J Psychiatry 2005;162(9):1688-96.
16. Centers for disease control and prevention (CDC). Suicide prevention among active duty air force personnel-United States, 1990-1999. MMWR Morb Mortal wkly Rep 1999;26;48(46):1053-7.
17. Grellner W, Madea B. Comprasion of wound morphology following gunshot by machine guns and submachine guns. Arch Kriminol 1999;203(1-2)32-9.
18. Scoville SL, Gardner JW, Potter RN. Traumatic deaths during U.S. Armed Forces basic training, 1977-2001. Am J Prev Med 2004;26(3):250-51.
19. Eskart RE, Scoville SL, Campbell CL, Shry EA, Stajduhar KC, Potter RN, Pearse LA, Virmani R. Sudden death in young adults: A 25-years review of autopsies in military recruits. Ann Intern Med 2004;141(11):829-34
20. Amital H, Glikson M, Burstein M, Afek A, Sinnreich R, Weiss Y, Israeli V. Clinical characteristics of unexpected death among young enlisted military personnel: Results of a three decade retrospective surveillance Chest 2004;126(2):528-33.
21. Scoville SL, Gardner JW, Magill AJ, Potter RN, Kark JA. Nontraumatic deaths during U.S. Armed Forces basic training, 1977-2001. Am J Prev Med 2004;26(3):250-1.
22. Gardner JW, Gutmann FD, Potter RN, Kark JA. Nontraumatic exercise-related deaths in the U.S. military, 1996-1999. Mil Med 2002;167(12):964-70.
23. Tomei R, Rossi L, Consigliere F, Carbonieri E, Franceschini L, Mollon G, Marelli C, Zardini P. An epidemiological survey of cardiovascular disease risk factors in 18 years old males during their medical check-up at an Army recruiting center in the province of Verona, G. Ital. Cardiol 1995;25:575-590.

İletişim:

Dr. Nursel TÜRKMEN

Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi

Adli Tıp Anabilim Dalı 16059 Görükle/Bursa

E-posta: nursel_turkmen@yahoo.com